

Girişimci İşadamlarının Kariyer Gelişimi: İyi Örneklerin Yaşam Tarihi Yöntemi ile Analizi

Dr. Sinem Güravşar GÖKÇE
guravsar@gmail.com

Özet

Bu çalışmada öncelikle girişimci ve girişimcilik tanımları yapılmış, Türkiye’de girişimciliği anlamak için tarihsel gelişim irdelenmiştir. Sonrasında, kişilerin önce kendi yaşam deneyimleri ile, sonra da içinde bulunduğu sosyal tarih çerçevesinde incelendiği yaşam tarihi yöntemi kullanılarak Türkiye’nin en başarılı girişimcilerinden kabul edilen Vehbi Koç ve Kadir Has’ın kariyer gelişimi incelenmiştir. Bu yöntem sonucu literatürde teorik olarak bulunan girişimci özelliklerine paralel özellikler tespit edilmiş ve bu özellikler başarılı örneklerle somutlaştırılmıştır. Çalışma sonucunda ortaya konulan girişimcilik özellikleriyle girişimci adaylarına yol göstermek hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kariyer, Girişimcilik, Yaşam Tarihi Yöntemi.

Career Development of Enterprising Businessmen: Analysis of Best Practices by Life History Method

Abstract

In this study, first the description of entrepreneur and entrepreneurship concepts and historical background were explained to understand the progress of entrepreneurship in Turkey. Then, the career development of two of the most successful entrepreneurs of Turkey, Vehbi Ko and Kadir Has, were analyzed by life history method. This method first analyzes the self-experiences of these people and then includes the social history. As a result of this study, entrepreneurship properties were determined parallel to the related literature and theoretical knowledge about these properties were concretized by analyzing best practices. It was aimed to guide entrepreneur candidates by showing them the common properties of these successful role models at the results and discussion parts.

Keywords: Career, Entrepreneurship, Life History Method.

GİRİŞ

alışmada önce temel kavramlara yönelik teorik arka plan açıklanacak; daha sonra Türkiye’de girişimcilik ortamını doğru analiz edebilmek için girişimciliğin tarihsel gelişimi ve geldiği nokta incelenecektir. Ardından “bireylerin kendi faaliyetlerinden sorumlu oldukları durumlarda kullanılması uygun” (Erdoğmuş, 2003: 207) olan yaşam tarihi yöntemi açıklanacak ve bu yöntemle Türkiye’nin öncü girişimcilerden Vehbi Koç ve Kadir Has’ın otobiyografileri incelenecektir. Çalışma sonunda iki girişimcinin hayat deneyimlerinden yola çıkarak girişimcilerin ortak özellikleri örneklerle belirlenmeye çalışılacak ve teorik girişimci özellikleri ile uyuşup uyuşmadığı tespit edilecektir. Çalışma sonucunda ortaya konulan girişimcilik özellikleri ve örneklerin girişimci adaylarına yol göstereceği değerlendirilmektedir.

1. LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramları

Türk Dil Kurumu, girişim kavramını, “Bir işe girişme, teşebbüs”; girişimciyi, “Üretim için bir işe girişen, kalkışan kimse, müteşebbis” veya “Ticaret, endüstri vb. alanlarda sermaye koyarak girişimde bulunan kimse”; buna bağlı olarak girişimciliği ise “Girişimci olma durumu” olarak tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu, 2015). Klasik anlamda girişimci, daha çok kendi işini kuran, çeşitli üretim faktörlerini bir

araya getirerek ve risk üstlenerek üretim sürecinde bulunan ve bunun sonucunda da kar elde etmeyi amaçlayan kişidir (Arslan, 2002). Bu temel tanımın yanı sıra literatürde girişimci ve girişimcilik kavramlarının birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Yurtseven “Girişimcilik–Küçük Bir İşletme Kurmak ve Yönetmek” adlı kitabında girişimcilik kuramı ve girişimci kavramının gelişimini Tablo 1’deki gibi özetlemiştir.

Tablo 1: Girişimcilik Kuramı ve Girişimci Kavramının Gelişimi

Dönem/Tarih	Yazar	Girişimcilik Kuram ve Kavramı
Ortaçağ	-	Girişimci, büyük ölçekli üretimden sorumlu olan kişidir.
17. yy	-	Girişimci, kamu yönetimiyle sözleşme imzalayarak, kar-zarar riskini alan kişidir.
1725	Richard Cantillon	Girişimci, riskleri üstlenmesi nedeniyle, kapital sağlayan bir kişiden farklıdır.
1797	Beaudeau	Girişimci; riskleri üstlenen, planlayan, yöneten , organize eden ve sahip olan kişidir.
1803	Jean Baptiste Say	Girişimcilik kazançlarının, kapital kazançlarından ayrılması.
1876	Francis Walker	Kapital sağlayan ve faiz alan kişiyle, yönetmel yeteneklerini kullanarak kar sağlayan kişi arasında ayırım yapılması.
1934	Joseph Schumpeter	Girişimci, yenilikçi ve denenmeyen teknolojiler geliştiren kişidir.
1961	David McClelland	Girişimci, enerjik bir kişidir ve ortalama bir risk alır.
1964	Peter Drucker	Girişimci fırsatları maksimize eden kişidir.
1975	Albert Shapero	Girişimci; inisiyatif alan, bazı sosyo-ekonomik mekanizmaları organize eden ve başarısızlık riskini kabullenen kişidir.
1980	Karl Vesper	Girişimci; ekonomistler, psikologlar, iş adamları ve politikacılar tarafından farklı görülen kişidir.
1983	Gifford Pinchot	İşadamı, kurmuş olduğu organizasyon içinde, bir girişimcidir.
1985	Robert Hisrich	Girişimcilik, parasal ve kişisel tatmin karşılığında finansal, psikolojik ve sosyal riskleri üstlenerek, gerekli zaman ve çabayı harcayıp farklı değerde mal ve hizmet yaratma sürecidir.

Kaynak: Yurtseven, 2007: 57.

Tablo 1’deki tanımları incelediğimizde kalın harflerle gösterilen kelimelerin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla risk alma, yönetme ve kar etmenin girişimciliğin anahtar kavramları olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca birkaç tanımda “kapital sahibi” ile “girişimcinin” farklı olduğu vurgulanmıştır. Ancak ülkemizde hala girişimcilik ile para sahibi olmak bazen aynı anlamda

kullanılmaktadır. Yani girişimcilik için para sahibi olmanın yeterli olduğu yanılığısına düşülmekte, sonuçta bir işletme kurabilmek için gereken finansal kaynağa sahip kişi, kendisini girişimci olarak yeterli görmekte; ancak gereken bilgi ve yeteneğe sahip olmadığından çoğunlukla zarar etmektedir (Alpkan vd., 2002).

Bunun yanı sıra fırsatları maksimize etme ve yenilikçilik kavramları da içerilmiş ve girişimciliğin finansal yönünün yanı sıra, psikolojik ve sosyal yönlerinin olduğu belirtilmiştir. Buradan girişimci kavramının farklı kesimler tarafından farklı şekillerde algılandığı anlamını çıkarabiliriz. Örneğin “bir psikolog için girişimci, bir şey elde etmek veya bir şeye ulaşmak için denemeler yapmak, başarmak ve diğerlerinin elindeki otoriteyi almak ihtiyacında olan ve bu tür güdülerle güdülenen insanlar anlamına gelir”. Girişimciliğe yönelik psikolojik kuramlarda girişimci birey, sahip olduğu tutum ve tavır kombinasyonunu yenilikçi ve değişimci bakış açısı ile farklı/ayırıcı bir tip olarak resmedilir (Arıkan, 2002: 28). Girişimciliği tetikleyen “bireydeki sınıf atlama, takdir edilme, duygusal yoksunlukları giderme” gibi talepler ve “bağımsızlık, iç kontrol duygusu, ölçülü risk alma ve yaratıcı eğilimler” (Aytaç, 2006) gibi kişisel özellikler girişimciliğin psikolojik temelini oluşturmaktadır.

Sosyal açıdan değerlendirdiğimizde, girişimciliğin temelinde insan ihtiyaçlarını karşılayarak kar elde etmenin yattığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla girişimciliğin insanların ihtiyaçlarının karşılanması ve istihdam şansı bulan insanların gelirlerini yükselterek refahlarını arttırması gibi sosyal işlevleri vardır.

Ekonomik açıdan bakıldığında ise girişimci; emek, doğal kaynaklar, sermaye ve son yıllarda önem kazanan teknoloji ile birlikte “üretim faktörleri”nden biridir (Karalar, 2001). Üretim faktörleri girişimci sayesinde birleştirilerek ekonomiye kazandırılır. Kullanılan üretim faktörlerinden mevcut girdiler yenilikçi şekillerde kullanılarak üretim miktarı arttırılır. Ayrıca girişimciler, yeniliklerin yaratılması ve yayılmasına öncülük ederler. Böylece girişimcilik sayesinde istihdam yaratılır, yeni ürün veya hizmetler ortaya çıkarılır, çeşitlilik ve kalite arttırılır (Demirel, 2003).

Girişimcilik kavramının ekonomik yönü ulusal düzeyde ele alındığında, “bir ülkenin ekonomik ve toplumsal kalkınma düzeyi ile sahip olduğu girişimcilik performansı arasında sıkı bir korelasyon” bulunduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, ulusal ekonomi boyutunda girişimciliği “yeni iş alanları yaratıp büyümeye katkıda bulunarak ve getirdiği yeniliklerle ekonominin rekabet gücünü arttırarak ülkenin dünya ekonomisindeki yerini belirlemek” olarak açıklayabiliriz (Doğaner, 2015).

1.2. Türkiye’de Girişimcilik Tarihi

Türkiye’de girişimcilik tarihini anlamının, girişimci iş adamlarının kariyer gelişiminin incelenmesinde öngörü kazandıracağı değerlendirildiğinden konuya bu çalışmada yer verilmiştir. Türkiye’nin sanayileşmesi Cumhuriyet döneminde yoğunlaşmış olup, Avrupa’ya göre yaklaşık 150 yıl gecikme göstermiştir. Cumhuriyet öncesinde bir tarım ülkesi konumunda olan Türkiye’de girişimcilik pek yer bulamamıştır (Aykan, 2002: 17). Osmanlı devrinin son dönemlerinde girişimcilik ve zanaat daha ziyade azınlığın elinde olmuştur (Balın, 2015).

Cumhuriyet döneminde ise bir takım atılımlar yapılmış ancak savaştan yeni çıkmış millette yeterli sermaye bulunmadığından girişimler daha çok devlet tarafından yürütülmüştür (Aykan, 2002). 1930-1950 yılları arasında özel girişimcilik desteklenmiş ve bu dönemde sanayileşme hız kazanmıştır. 1980 sonrasında ise uygulanan piyasa ekonomisi ile Türk girişimcilerine dünyaya açılma fırsatı sağlanmıştır. Üzeyir Garih’in “İş Hayatımdan Kesitler ve Gençlere Tavsiyeler” kitabındaki ifadesine göre, gelişmiş ülkelerden mal ve hizmet ithalinin serbestleşmesiyle rekabet artmış ve bu da Türk girişimcilerini daha iyiyi daha ucuza yapmaya yönlendirmiştir (2008). Bu dönemde artık sadece fırsat girişimciliğine önem veren ve çoğunlukla eğitim seviyesi düşük, misyonu ve vizyonu olmayan, sadece karını düşünen girişimci tipinden eğitilmiş, profesyonel yönetim unsurlarını bilen, kalite ve hizmete önem veren girişimci tipine geçilmiştir (Aykan, 2002).

David Mc Clelland, “Başaran Toplum” adlı kitabında çeşitli toplumların girişimcilik yeteneklerine yönelik araştırmaya yer vermiş ve Türk toplumunun bu sıralamada birinci sırada olduğunu belirtmiştir

(Şimşek vd., 2001).

TÜSİAD'ın bir araştırmasında ise Türkiye girişimcilik sebepleri ve girişimcilik haritası da çıkarılmış ve ilk sıralarda Antalya ve Muğla gibi turizmde öncü illerin yanı sıra Denizli ve Tekirdağ gibi son yıllarda hızla sanayileşen iller yer almıştır.

Girişimcilik sebepleri ise şu şekilde sıralanmıştır (2002):

- Kendi kendinin patronu olmak (bağımsız çalışmak),
- Daha çok para kazanmak,
- Kişisel tatmin,
- İstihdam meydana getirmek.

2. METODOLOJİ

Çalışmada yaşam tarihi yöntemiyle Türkiye'nin en başarılı girişimcilerinden kabul edilen Vehbi Koç ve Kadir Has'ın kariyer gelişimi incelenmiştir. Yaşam tarihi yöntemi ile kişi önce kendi yaşam deneyimleri ile sonra da içinde bulunduğu sosyal tarih çerçevesinde değerlendirilir (Erdoğan, 2003). Bu kapsamda kişilerin otobiyografilerini/biyografilerini ve basında çıkan ilgili haberleri incelemek gerekir. Bu çalışmada girişimcilik için rol model olarak kabul edilen Vehbi Koç ve Kadir Has'ın yaşamları yaşam tarihi yöntemiyle incelenerek girişimcilerde olması gereken özelliklerin sıptanarak girişimci adaylarına yol gösterilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ana kaynaklar olarak Vehbi Koç'un otobiyografisi "Hatıralarım, Görüşlerim, Öğütlerim" kitabı ve Kadir Has'ın otobiyografisi "Vatan Borcu Ödüyorum" kitabı kullanılmıştır. Koç ve Has'ın kariyer gelişimleri incelenirken öncelikle otobiyografi yazma sebepleri ve yetiştikleri aile ortamı açıklanacak, sonrasında iş hayatları, kariyer seçimleri ve insan ilişkileri irdelenecektir.

3. BULGULAR

İncelenen biyografiler kapsamında bu iki girişimci iş adamının yaşamı hakkında özetle şu bilgiler verilebilir:

Vehbi Koç, 1901 yılında Ankara'da dünyaya gelmiştir. Rahmi Koç, Semahat Arsel, Sevgi Gönül ve Suna Kiraç adlarında dört çocuğu olmuştur. 1987'de Uluslararası Ticaret Örgütü tarafından "Yılın İşadamı" seçilmiştir. 1996 yılında hayata veda etmiştir. Eğitim, aile planlaması gibi birçok farklı konuya yönelik vakıf kurarak topluma hizmet etmiştir.

Kadir Has, 1921'de Kayseri'de dünyaya gelmiştir. Akbank'ın kurucularından babası Nuri Has'ı örnek alarak ticarete atılmıştır. Mercedes, Coca Cola, Peugeot minibüs fabrikalarını kurmuştur. 2007 yılında vefat etmiştir. Özellikle eğitim alanında yaptığı hayırlarla özdeşleşmiştir.

Bu özet bilginin ardından ilk olarak bu iki girişimcinin hayata bakış açısı ile ilgili fikir verebileceği değerlendirilen girişimcilerin otobiyografi yazma sebepleri incelenmiştir. Has, otobiyografi yazma sebebinin yarım yüzyılı geçen deneyimini paylaşmak olduğunu ifade etmiştir (Has, 2002). Vehbi Koç, okuyuculara ilham verecek veya yollarına ışık tutacak bilgiler vermeyi hedeflediğini belirtmiştir (Koç, 1987).

İkinci önemli nokta bu iki girişimcinin yetişme ortamlarıdır. Koç, otobiyografisinde çocukluk yıllarına pek fazla değinmezken; Has bu yıllara, özellikle babası Nuri Has'ın yaşamına oldukça geniş yer ayırmış ve geldiği başarılı noktayı babasına borçlu olduğunu sıkça tekrarlamıştır. Koç, sadece çocukları ve torunlarının biyografilerini kısaca anlatırken; Has, annesinden, babasından, tüm kardeşlerinden, kardeşlerinin eşleri ve çocuklarından uzunca bahsetmiştir.

İki girişimci de üniversiteye gitmemiştir. Koç çok başarılı bir öğrenci olmasına rağmen ortaokula kadar okumuş, Has ise hiç okula gitmemiş olan babasının ısrarı nedeniyle sadece ticarete atılmak için bir engel olarak gördüğü okula liseyi bitirene kadar devam etmiştir. Has'ın bu tutumunda memleketi olan Kayseri'de yalnız ticari becerisi olmayan ve işe yaramaz çocukların okula gönderildiği değerlendirilmesi etkilidir (Has, 2002: 158). Kadir Has'ın babasının kendi eğitiminde hissettiği eksikliği çocuğunda gidermeye çalışmasının bir benzerini Koç, dil öğrenimi konusunda gösterir. Yabancı dil bilmemesinin eksikliğini her zaman hisseden Vehbi Koç, biyografisinde çocukları ve torunlarının bildiği yabancı dilleri gururla tek tek yazmıştır (Koç, 1987: 4-6). Girişimcilik eğitimlerinin oldukça revaçta olduğu günümüzde bu iki başarılı girişimci işadamlarının üniversiteye gitmemiş olması dikkat çekici bir durumdur. Örnekler çoğaltılarak eğitimin hayal etme veya risk alma becerilerini kısıtlayıp kısıtlamadığı araştırılması gereken bir konudur.

Girişimci iş adamlarının kariyer aşamaları yerine deneyimlerini aktarmanın daha anlamlı olduğu değerlendirilmektedir (Erdoğan, 2003: 226). Girişimci iş adamlarının kariyer gelişimini yöneticilerinki gibi aşamalara ayırmak zordur. Bu nedenle bu kısımda Koç ve Has'ın deneyimlerinden yola çıkılarak girişimciliğe yönelik bir takım sonuçlara varmak hedeflenmiştir.

İki işadamlarının da sahip olduğu girişimci karakter nedeniyle ikisi de çok genç yaşlarda ticarete atılma arzusunda olmuştur. Koç, ortaokul sonrasında ticarete azınlıkların başarılarını görerek onlarla yarışma isteği ve Cumhuriyet döneminin kazandıracığı büyük imkânlardan yararlanma önsezisi ile ticarete atılmıştır. Daha çocuk sayılabilecek bir yaşta, "Artık, ticarete atılıp zengin olmaya karar verdim. İlk hedefim, kazanacağım elli bin lira ile Ankara'da beş katlı bir mağaza sahibi olmak" diyerek hedefini belirlemiştir (Kıraç, 2015). Koç, 16 yaşındayken, babasını bir bakkal dükkânı açmaya ikna ederek 1917'de Ankara'da ticarete başlamıştır (Koç Holding, 2015). Bakkal dükkânını 1926'da Ahmet Vehbi Koç Ticarethanesi ismi ile ticaret siciline işleterek çalışkanlığı sayesinde kısa zamanda esnafıktan tüccarlığa geçmiştir. Koç Holding'de 41 yıl çalışmış olan Can Kıraç, konuşmacı olarak çağrıldığı her toplantıda kendisine "Vehbi Koç nasıl zengin oldu?" sorusunun sorulduğunu, bunun cevabının sadece "çalışmakla" olduğunu söylemiştir (Kıraç, 2008).

Kadir Has ise liseden mezun olduğunda babasının zaten hatırı sayılır bir serveti ve kurulu bir düzeni vardır. Has, babasının da desteğiyle arkadaşı ile ortak bir iş kurduğunda daha faaliyet alanına bile karar vermemiştir ve bu plansızlık zararlı sonuçlanmıştır. Başarısızlık karşısında yılmayıp bundan ders çıkarmış ve Türkiye'de kıtlık döneminin yaşandığı kariyerinin bu kısmında gazyığı satmaya başlayarak işlerini geliştirmiştir.

Görüldüğü üzere iki girişimci de pazardaki eksiklikleri araştırmış ve bu eksikler gidermeye yönelik hedefleri belirlemiş, buna yönelik riskleri alarak kendine güvenmiş ve bu doğrultuda çok çalışmışlardır.

İki girişimci de işe ufak tefek tüketim malları satarak ticarete başlamış ve işlerini büyütüştür. İşleri büyütürken Koç, nesilden nesile aktarılan büyük yabancı şirketleri incelemiş ve bunu kendi şirketlerinde tatbik etmeye çalışmıştır. Örneğin 1970 yılında Japonya'ya giderek Japon mucizesini yerinde incelemiş ve başarı sırları olarak değerlendirdiği önemli noktaları çalışma arkadaşlarına bir rapor halinde göndermiştir. Koç, 15 yıl sonra tekrar Japonya'ya giderek gelişmeleri görmek istemiş ve bu ziyarete yönelik notları Türkiye'deki durumla karşılaştırmalı olarak kitabına koymuştur (Koç, 1987). Has ise sık sık yurtdışı seyahatlerinde bulunarak Türkiye pazarındaki açıkları yakalamaya çalışmış ve bu fırsatlardan yararlanma yoluna gitmiştir. Böylece iki girişimci de araştırmacı kişilikleriyle gelişmiş ülkelerin takipçisi olmuştur.

İki iş adamı da hayal güçleri, zekâları, üretkenlikleri, ileri görüşlülükleri ve yönetim becerileri ile birçok kişinin imkansız gördüğü durumlarda bile hırslarını ve kararlılıklarını kaybetmeyip zorluklarla başa çıkmış ve ilklere imza atmıştır.

Vehbi Koç fırsatları değere dönüştürebilen, yeni rekabet alanları ortaya çıkartabilen, dinamik, esnek

ve inovasyona bağı bir işletme davranışı ile kurumsal girişimciliği (Bulut vd., 2007) benimsemiştir.

Vehbi Koç'un Türk tarihine kazandırdığı ilklerden bazıları şunlardır (Koç, 2015):

- İlk yabancı temsilcilikler (Ford, Standard Oil),
- İlk anonim şirket (Koç Ticaret Anonim Şirketi)
- İlk otomobil satış şirketi (Motör Ticaret),
- İlk yabancı ortaklık ve sanayide yatırım (General Electric ile ilk ampul fabrikasını kurmak için anlaşma)
- Öncü sanayi kuruluşları (Arçelik, Türk Demir Döküm, Kav, Tüpgaz, Aygaz, Otosan)
- İlk holding (Koç Holding),
- İlk otomobil (Anadol), ilk traktör (Türk Traktör), ilk otomobil lastiği, ilk kablo, ilk elektrik motoru, ilk amortisör, ilk konserve (Tat),
- İlk dış ticaret şirketi,
- Halka açık ilk şirket,
- İlk özel müze.

Aynı zamanda birçok Batı şirketinin yönetim biçimini bizzat inceleyen Vehbi Koç, Türkiye'deki ilk şirket planlama bölümünü kurmuş ve iş yerinde eğitim veren ilk kuruluş olmuştur.

Kadir Has da yurtdışına çıktıkça Türkiye'ye getirebileceği ürünleri incelemiş; Coca Cola'yı Türkiye'ye getiren ve Alman devi Mercedes'in fabrikasını Türkiye'de kuran ilk kişi olmuştur.

Görüldüğü gibi iki girişimci sadece şirketlerini geliştirmekle kalmamış, ülkeye de birçok yeniliği getirmiş ve Türk milletinin hem ekonomik, hem sosyal gelişiminde olumlu rol oynamışlardır.

Hem Vehbi Koç, hem de Kadir Has toplumsal hizmeti bir vatan borcu olarak görmüş ve isimlerinin ancak yapılan hayırlarla yaşayacağına inanmıştır. Kadir Has, umumi tuvalet yaptırmaktan, şehir içme suyu şebekesinin yenilenmesine, ilkokuldan, cami yaptırmaya kadar birçok hayırda bulunmuş babası Nuri Has'ı model aldığı belirterek (Has, 2002) Kadir Has Vakfı ve Türk Eğitimine Özgü Kadir Has Vakfı'nı (HASVAK) kurmuştur. Vehbi Koç ise Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı, Vehbi Koç Vakfı ve Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı'nı kurmuştur. Her iki iş adamı da hayırseverlikleri nedeniyle birçok ödül almıştır. Hayırseverlikleri insan ilişkilerinde başarılı olmalarında etkili olmuştur ve bu yolla tüm Türk milletinin sevgisini ve saygısını kazanmışlardır.

Başarılı insan ilişkileri iki iş adamının bir diğer ortak yönüdür. İş dünyasından siyaset ve sanat dünyasına kadar birçok farklı çevreden insanlarla ilişki halinde olmuşlardır. Bu derece büyük çaplı işletmelerin sahiplerinin siyasetten uzak kalmaları pek mümkün değildir. Has da, Koç da kitaplarında siyasiler ile ilişkilerine sıkça değinmiştir. Vehbi Koç, İsmet İnönü, Celal Bayar, Adnan Menderes, Cevdet Sunay, Kenan Evren, Bülend Ulusu, Turgut Özal ve Süleyman Demirel gibi birçok cumhurbaşkanı ve başbakanla yaptığı görüşmelere kitabında geniş yer vermiştir. Hatta 1980 yılında Kenan Evren'e içinde bulunulan koşulları özetleyen ve bu ortamda nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair çözümlerini içeren bir mektup bile göndermiştir (Koç, 1987). Has da otobiyografisinin önsözünü Süleyman Demirel'e yazdıracak kadar siyasilerle sıkı ilişkiler içinde olmuştur.

İki iş adamının da öz yaşam öyküleri dikkatle incelendiğinde ortak birçok yön olduğu açıktır. Yukarıda verilen örnekler kapsamında belirgin karakterlerle gösterilen bu ortak yönleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Risk alma,

- Yenilikçilik,
- İleriyi görme ve yüksek önsezi,
- Fırsatları iyi değerlendirme,
- Yaratıcı, hayal gücüne sahip, üretken, zeki ve çalışkan,
- Yöneticilik vasıflarına sahip,
- Zorluklarla başa çıkma,
- Başarısızlıklar karşısında yılmama ve hatalardan ders alma,
- Kendine güvenme,
- Hedefleri belirli,
- Araştırmacı,
- İnsani ilişkileri iyi,
- Hırslı ve kararlı,
- Toplumsal sorumluluk bilincine,

İki başarılı Türk girişimci iş adamının kariyer gelişimi incelenerek saptanan yukarıdaki özellikler incelenen girişimci sayısı arttırıldıkça genişletilebilir. Ancak bu özellikler genel anlamda başarılı girişimcilerin temel özellikleri olarak kabul edilebilir ve girişimcilik yolunda ilerlemek isteyenler için yol gösterici olabilir.

4. SONUÇ

Bu çalışmada öncelikle girişimci ve girişimcilik tanımları yapılmış, Türkiye’de girişimciliği anlamak için tarihsel gelişim irdelenmiştir. Sonrasında yaşam tarihi yöntemi ile Türkiye’nin öncü girişimci iş adamlarının yaşam öyküleri incelenmiş ve ortak özellikleri belirlenerek girişimci karakteristiğine ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda literatürde teorik olarak yer alan girişimcilik özellikleri ile Vehbi Koç ve Kadir Has’ın yaşamları incelenerek belirlenen ortak özelliklerin paralellik gösterdiği belirlenmiştir. Genç girişimci adaylarının bu özellikler kapsamında kendilerini değerlendirip, girişimci ruhuna sahip olup olmadıklarını anlayabilmeleri ve varsa eksiklerini giderebilmeleri açısından bu çalışmanın faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Alpkan, Lütfühak (2002). Keskin, Halit. Zehir, Cemal. “Girişimcilik Hisleriyle Girişimcilik Potansiyeli Arasındaki İlişki: Gebze ve Civarındaki Girişimciler Üzerine Bir Saha Araştırması”. 21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu’na sunulan bildiri. Kıbrıs 3-4 Ocak.

Arıkan, Semra (2002). Girişimcilik-Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular. 1. Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Arslan, Kahraman (2002). “Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri”. Doğu Üniversitesi Dergisi. No.6. ss. 1-11.

Aykan, Ebru (2002). Girişimcilik ve Girişimcilerin Liderlik Davranışları (Kayseri’de Bir Uygulama). Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Aytaç, Ömer (2006). "Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif". Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. No. 15ss. 139-160.

Balin, V. (2002). "Türkiye'de Girişimcilik". Dünya Gazetesi. <http://www.dunyagazetesi.com.tr/haberArsiv.asp?id=80724>. (05.01.2015).

Bulut, Çağrı ve diğerleri (2007). Kurumsal Girişimcilik. Journal of Yasar University. No.10. Vol 3. ss. 1-26.

Demirel, E. Turan (2003). Girişimcilik Kültürü. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya.

Doğaner, E. Aysan (2004). "Girişimcilik İçin Temel Faktörler". Dünya Gazetesi. <http://www.dunyagazetesi.com.tr/haberArsiv.asp?id=174726>. (05.01.2015).

Erdoğan, N. (2003). Kariyer Geliştirme Kuram ve Uygulama. 1.Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Garihi, Üzeyir (2008). İş Hayatımdan Kesitler ve Gençlere Tavsiyeler. İstanbul: Hayat. HAS, Kadir (2002). Vatan Borcumu Ödüyorum. 1. Baskı. İstanbul: ABC.

Karalar, Rıdvan (2001). Genel İşletme. Berberoğlu, N. Güneş (ed.). 1. Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Koç Holding(2015). "İlklere Atılan İmza".<http://www.vehbikoc.gen.tr/arasayfalar/imza/imza.htm.01>. (03.01.2015).

Kıraç, Can (1997). "Cumhuriyet Döneminde Anadolu'da Ticaret ve Vehbi Koç". 1997. <http://www.cankirac.com/yazidetay.asp?id=69&kat=16>. (03.01.2015).

Kıraç, Can (2008). "Vehbi Koç Nasıl Zengin Oldu".

(03.01.2015).<http://www.turklider.org/TR/EditModule.aspx?TabId=1825&mid=15250&ItemId=9399>

Koç, Vehbi (1987). Hatıralarım, Görüşlerim, Öğütlerim. 2. Baskı. İstanbul: Vehbi Koç Vakfı. KOÇ Holding. "Tarihçe". <http://www.koc.com.tr/tr-TR/Corporate/History/>. (08.01.2015). Türk Dil Kurumu. <http://tdk.gov.tr/>. (29.12.2014).

TÜSİAD (2002). Türkiye'de Girişimcilik. Yayın No: TÜSİAD-T/2002/12/340. İstanbul.

Şimşek, Şerif, Akgemci, Tahir ve Çelik, Adnan (2001). Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış. 2. Baskı. Ankara: Nobel.

Yurtseven, Rıdvan (2007). Girişimcilik-Küçük Bir İşletme Kurmak ve Yönetmek. 1. Baskı. Ankara: Detay.